

Joost Swarte en vrienden

Joost Swarte jubileert. Al vijftig jaar is hij actief als tekenaar. Dat feit werd onlangs gevierd met een aantal solotentoonstellingen in verschillende grote musea. De Lawei presenteert nu recente grafiek van Swarte, samen met het werk van vier bevriende striptekenaars. Het gaat om grote namen uit de Amerikaanse stripwereld: Robert Crumb, Art Spiegelman, Charles Burns en Chris Ware.

Als je de carrières van Joost Swarte en zijn vrienden Robert Crumb, Art Spiegelman, Charles Burns en Chris Ware overziet, dan springen de overeenkomsten al snel in het oog. Ze publiceerden allemaal in het fameuze stripmagazine RAW, leverden illustraties aan The New Yorker en gaven eigen tijdschriften uit. Maar de misschien wel belangrijkste overeenkomst is dat ze allemaal als underground-tekenaars omschreven worden.

'Underground', zegt Joost Swarte, 'is een mentaliteit. Een geesteshouding die streeft naar vrijheid en zelfstandigheid. Underground-tekenaars eisen alle vrijheid voor zichzelf op. Vandaar ook die stroom aan uitgaven in eigen beheer. Die underground-mentaliteit bestaat gelukkig nog steeds, kijk maar naar Charlie Hebdo. Underground is niet iets typisch Amerikaans, je vindt het gelukkig overal.'

Joost Swarte

Joost Swarte (1947) is een veelzijdig man. Hij is striptekenaar, affichemaker, uitgever en ontwerper. Hij gaf twee eigen tijdschriften uit - Modern papier en Scratches - was mede-oprichter van uitgeverij Oog & Blik en initiator van de Strippedagen Haarlem. Zijn belangrijkste voorbeelden zijn Robert Crumb, wiens vrijgevochten mentaliteit hem inspireerde, en Kuifje-tekenaar Hergé, op wiens minimalistische stijl hij verder bouwt. Swartes bekendste stripfiguur, Jopo de Pojo, is wel de rock 'n roll-versie van Kuifje genoemd.

Kenmerkend voor Swarte zijn de heldere, strakke tekeningen, de duidelijke contourlijnen en het vermogen binnen één afbeelding meerdere verhaallijnen te verwerken. In 2007 won hij de Cover of the Year-prijs voor een omslag voor The New Yorker.

Swarte: 'Mijn stijl is niet expressief, maar minimalistisch en sterk geconstrueerd. Heel anders dus dan die van Crumb en Burns bijvoorbeeld. Maar ik waardeer andere tekenaars niet omdat ze stilistisch met mij verwant zijn, maar omdat ik als lezer door hun werk gegrepen ben. En omdat ze niet voorspelbaar zijn. Net als ikzelf gaan ze voor het avontuur.'

Robert Crumb (1943)

Tekenaar Robert Crumb staat bekend om de controversiële inhoud van zijn strips, waaronder Fritz the Cat en Devil Girl. Sex, drugs en maatschappijkritiek komen onverbloemd aan de orde in een tekenstijl van 'uitvergroott realisme'. Hij gaf de eigen tijdschriften Zap Comics en Weirdo uit.

Swarte: 'Het werk van Robert leerde ik kennen toen ik nog student industrieel ontwerpen was in Eindhoven. Hij eiste in zijn werk ongelofelijk veel vrijheid voor zichzelf op. Wat wij in Nederland over seksualiteit lazen bij Jan Cremer en Jan Wolkers liet hij in zijn strips onverbloemd zien. Een strijder tegen censuur en zelfcensuur. Voor mij persoonlijk is hij vanwege zijn 'literaire openheid' heel belangrijk geweest.'

Art Spiegelman (1948)

Art Spiegelman en zijn vrouw Françoise Mouly publiceerden van 1980 tot 1991 het invloedrijke RAW Magazine, ook wel omschreven als 'het vlaggenschip van de alternatieve stripbeweging'.

Swarte: 'Het was een blad met zowel Amerikaanse als Europese strips. Het besteedde veel aandacht aan vernieuwingen op het gebied van verteltechniek. RAW stond voor high culture, Weirdo van Crumb voor low culture. RAW was ook het platform waarop Art zijn bekende graphic novel Maus lanceerde. Daarin verbeeldde hij het verhaal van zijn ouders die Auschwitz overleefd hadden. Joden waren in zijn verhaal muizen, Duitsers katten. De initiatieven van Art ter promotie van het medium strip, en zijn literaire kwaliteiten, zijn altijd inspirerend geweest.'

Spiegelman kreeg voor Maus een speciale Pulitzerprijs.

Charles Burns (1955)

Charles Burns tekent gruwelverhalen in een expressieve grafische stijl. Hij kreeg bekendheid toen hij in RAW ging publiceren. Zijn beroemdste verhaal is Black Hole, dat verscheen als twaalfdelige serie. Black Hole wordt bevolkt door tieners die muteren als gevolg van seksueel overdraagbare aandoeningen.

Swarte: 'De thema's van Charles – het gaat steeds over duistere dingen die zich in het hoofd van mensen afspelen en andere gruwelijkheden – staan vrij ver van mij af. Ik vind hem vooral heel erg goed als tekenaar. Zijn grafisch realisme, die sensualiteit, alles is zo lekker over-the-top... In zijn expressiviteit is hij een heel goed voorbeeld van iemand die voor zichzelf alle vrijheid zoekt.'

Chris Ware (1967)

Stripkenner Joost Pollmann noemde Chris Ware 'de kampioen van de grafische roman'. Dat vond The Guardian ook. Ware is de eerste striptekenaar die van deze krant een literaire prijs kreeg, de Guardian First Book Award voor zijn graphic novel Jimmy Corrigan: The Smartest Kid on Earth. Ware kreeg bekendheid via RAW. Hij geeft sinds 1993 een eigen tijdschrift uit: ACME Novelty Library

Swarte: 'Chris is een groot vernieuwer in het stripmedium op het gebied van verhalen vertellen. Zo werkt hij met verschillende verhaallijnen die los van elkaar staan, maar toch tegelijkertijd verteld worden. Denk bij zoiets aan het split-screen concept. Hij is er – terecht – heel succesvol mee.'